

Írta: Sibelka-Perleberg Arthur, hivatalnok

Az írógép engedelmesen leírja a tizenhárom betűt, *arisztokrácia*, és nem áll meg, kérdést feltenni, hogy mit is jelent ez a szó? De, aki elolvassa, különösen, ha a jövőre kivetítve látja, elgondolkozik. Polgárság az polgárság, minden körülmények között és mindig. Ugyanígy a proletariátus és a társadalom rétegződésének minden árnyalata és változata. De arisztokrácia — ha csak nem mechanikus formában fogjuk fel, ide számítva mindenkit, aki valamilyen főnemesi rangot, címet visel —, ez a kifejezés nem engedi meg, hogy olyan könnyen tovább menjünk.

Mert hiszen ennek az osztálynak a keletkezése, kialakulása nálunk sokkal kevésbé egységes, mint máshol. A királyi hatalom szünetelése ugyan az utolsó két évtized során megakasztotta azt a folyamatot, melynek irányzata az volt, hogy mindenki, aki valamilyen téren kitűnt, öröklődő cím formájában nyerjen kitüntetés, de így is azoknak a családoknak listája, akik bárói, grófi vagy hercegi címet viselnek, eredet, érdem és származás tekintetében igen heterogén. Az első kérdés tehát az, hogy a szerves továbbfejlődésében megállított főnemesség, amelynek amalgamizálódását éppen a folytonos utánpótlás segítette elő, elég erős lesz-e arra, hogy pusztán belső Összefog asar a (úgy is mondhatnám, osztályöntudatára) támaszkodva, megtartsa helyét a társadalomban?

S ezzel a kérdések újabb, nehezen megválaszolható bonyodalmába lépünk. Mi kell ahhoz, hogy egy osztály helyet, még hozzá kiemelkedő helyet biztosítson magának a többi között, sőt fölött? Valószínűleg a belső tulajdonságoknak találkozása a külső adottságokkal. Ámbár ezek olyan imponderabiliák, amiket nem lehet séma szerint lemérni. A főnemesség belső tulajdonságairól beszélni éppen azért bajos, mert

olyan sokféle tényezőből tevődtek össze. Mindennek ellenére azt hiszem, hogy az elhivatottság, a kiemelkedés érzése az, ami legjobban összeköti az egész osztályt. Igaz, ez a kiemelkedés, amely uralkodói kegytől veszi eredetét, válsággal küzd olyan időben és helyen, ahol az államforma változáson ment át. De még így is — vagy éppen így — a tömegtől való elkülönülés érzése s a leszármazás tudata vehető a legnagyobb aktívumnak. Mert azok a tényezők, amelyek annakidején, az osztály történelmi kialakulása korában kísérték: a vagyon és a hatalom, nem okvetlen együttjárói a rangnak. Ne felejtjük el, hogy a *comes* eredetileg megyei terület ura és igazgatója volt; s hogy a *veri harones Regni*, az ország igazi bárói egyúttal a király tanácsadói és udvarának tisztségviselői voltak. Ez az együttjárás a múlté visszavonhatatlanul.

A jövőre tehát mi marad más, mint az öntudat. Ha ezt az önhietség és büszkeség szinonimájának vesszük, akkor nem kell nagy jóstehetség annak megjövendöléséhez, hogy az arisztokrácia komoly értelemben nem lesz részese, még kevésbé vezetője a nemzeti konzerváló és építői munkának.

De talán lehet remélni, hogy nem így lesz. Hiszen az arisztokrácia szemére vetett és joggal vethető hibák — egyes tagjainak komolytalan, spleenes viselkedése —, nagyrészből a túlkedvező anyagi helyzet következménye volt. Igen tanulságos könyv volt ebből a szempontból az egyik grófi csemetének annakidején nagy port felvert és a pornográfia határán kótyvetelő „önéletrajza“, mely minden obszcén volta mellett is belepillantást engedett a lelkébe. Azt írta ugyanis, hogy azért vált cégéres lumpolóvá, mert az országcsönkítés és más anyagi bajok következtében olyan kevés birtoka maradt, amit igazán csak elmulatni lehetett. Az illető meg is tette egy álerkölcson, szemforgató, kispolgári világ titkos gyönyörűségére és saját kasztjának érthetetlen részvétlensége mellett. A fontos azonban az, hogy a fiú rendelkezésére álló összeg, illetve birtok értéke sokkal nagyobb volt, mint amit egy nagyon szorgalmas, mindig kedvező körülmények között élő és dolgozó polgári család három nemzedék alatt össze tud szedni. Az a mágnásgeneráció, amelyik még szüleinél vagy nagyszüleinél a majdnem feudális idők viszonyait látta, nehezen, vagy egyáltalán nem fog tudni beleilleszkedni más körülményekbe. De a második vagy harmadik leszármazott már új értelmet fog felfedezni abban, hogy a neve előtt magas cím áll. Kötelezettséget fog benne érezni: neki, akinek elődei révén magas szellemi kultúra

jutott örökéül, méltónak kell ehhez lennie és olyan szerepet kiharcolnia ennek a kötelezettségnek révén, amilyenhez ősei másformában és más körülmények között harc nélkül jutottak hozzá. Ha nem így érez és tesz, *úgy* a grófi vagy bárói címmel olyan nevetségessé válik, mint aki strandfürdön hordja a díszmagyarját.

Ha Magyarországon arisztokráciáról folyik a vita, elkerülhetetlenül felhangzik a nagy Széchenyi neve. Én sem kerülhetem el, hogy rá hivatkozzam. Egyik naplófeljegyzésében olvasom, hogy a *nemesség* szó helyett, elkerülendő a le származásra való utalás; azt ajánlja, használják helyette a „*lélek delisége*“ kifejezést. Ha e két fogalom egyszer csak ugyan egyazon értelmet kapna, nemcsak az arisztokrácia problémája lenne megoldva Magyarországon.